

Kunnskapsdepartementet

www.regjering.no/ltp

Oslo, 14.09.2017

Innspill til revisjon av Langtidsplan for forskning og høyere utdanning

Vi viser til brev av 5.mai 2017 og takker for muligheten til å gi innspill til revisjon av Langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Vårt innspill er strukturert ihht invitasjonsbrevet.

Sammendrag

FFA mener Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (LTP) er et viktig instrument for langsiktig prioritering og styring. Målene nås i den grad LTP er forpliktende for myndighetene i form av opptrappingsplaner på de prioriterte områdene. FFA vil særlig peke på følgende forhold som vi mener må følges opp i revisjon av LTP:

Mål og prioriteringer

- De overordnede målene, prioriteringene og perspektivene må videreføres
- Målet om at den samlede forskningsinnsatsen skal utgjøre 3% av BPN må ligge fast
- Økningen i forskningsmidler må investeres i utfordringsdrevet forskning som stimulerer næringslivets investering i FoU og det ufødte næringslivet inkl havrommets næringspotensiale, forskningsbasert fornyelse i offentlig sektor, muliggjørende teknologier og omstilling mot bærekraftig miljø, klima og energi. Digitalisering bør være tverrgående satsing i LTP
- Forskningsprioriteringene må være forankret i sektorene og hos brukermiljø
- Tverrfaglige tilnærminger og tverrsektorielt samarbeid innenfor et økosystem av forskningsaktører og –brukere må vektlegges
- Verdensledende fagmiljø må bygges tverrfaglig, på områder hvor Norge har særlige behov eller konkurransefortrinn og bidra til å løse samfunnsutfordringer på de tematisk prioriterte områdene
- Revidert LTP må romme de store, globale utfordringene og være knyttet opp mot internasjonale forskningsprioriteringer. Norske forskningsmidler må styrkes der det er sammenfall mellom nasjonale og europeiske prioriteringer
- Det må etableres en helhetlig og framtidsrettet instituttpolitikk i Norge

Finansiering og iverksetting

- LTP må forplikte og koordinere hele statsapparatet sin forskningsinnsats. Departementene må forplikte seg på å allokere ressurser på sine ansvarsområder til tverrfaglige programmer i Forskningsrådet
- Offentlige forskningsmidler må samles i Forskningsrådet og lyses ut i åpen konkurranse for å sikre transparens, kvalitet og effektivitet
- Forskningsmidlene brukes mest effektivt i arbeidsdeling og samarbeid mellom robuste sektorer. De forskningsutførende sektorenes ulike roller må tydeliggjøres og likeverdig samarbeid stimuleres.
- Institutter som gjør forskning innenfor helse- og omsorgstema bør organiseres i en egen instituttarena i Forskningsrådet og konkurrere om en felles basisbevilgning
- I store offentlige investeringer bør det settes av en gitt andel til FoU for å sikre at investeringen/anskaffelsen er innrettet mot morgendagens behov og muligheter

Forpliktende opptrappingsplaner 2019-2023:

- Offentlig investering i forskning økes fra 1% av BNP til 1,25% av BNP, og slik at denne veksten brukes til å stimulere til privat investering i FoU
- Basisbevilgningen til forskningsinstituttene heves fra et snitt på 10% til 25%
- Stim-EU styrkes slik: 35 % av kontraktssummen for alle prosjekter, 20 % av kontraktssummen for prosjekter der næringsliv og/eller offentlig virksomhet er med og 5 % av kontraktssummen for prosjekter der instituttet er koordinator
- Langsiktige, tverrfaglige senter for utfordringsdrevet fremragende forskning på de tematiske prioriterte områdene bygges opp med en samlet ramme på 250 mill NOK pr år
- Forskerrekruttering må legge til rette for kvalifiseringsstillinger for forskertalenter i instituttene og dermed legge til rette for fremragende anvendt forskning.
- Forskning på helse- og omsorgsområdet åpnes for tverrfaglighet og på tvers av sektorer. Dette innebærer økonomisk omfordeling, i utgangspunktet ingen vekst

Innledning

FFA er svært fornøyd med Langtidsplan for forskning og høyere utdanning (LTP) som instrument for langsiktig prioritering og styring. Da regjeringen i 2014 la frem Meld. St.7 *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015-2024* representerte den et nytt grep og et taktskifte i kunnskapssektoren, ikke minst fordi et samlet Storting stilte seg bak LTP. Vi opplever at i den grad LTP har vært økonomisk forpliktende for Storting, regjering og departementer, har den vært en ubetinget suksess. Regjeringen har gitt betydelig vekst til FoU så langt i LTP-perioden. Men veksten er noe ujevnt fordelt, og enkelte sektor- og temaområder er ikke fulgt opp i nødvendig grad.

Hva fungerer godt i den nåværende langtidsplanen, og hva fungerer mindre godt?**Forpliktende opptrappingsplaner**

LTP inneholder forpliktende opptrappingsplaner for finansiering av hhv. rekrutteringsstillinger, forskningsinfrastruktur og ordninger som stimulerer til god deltagelse i EUs rammeprogram for forskning, og ikke minst mål om at den offentlige forskningsinnsatsen skal nå 1% av BNP. Disse opptrappingsplanene gjelder i stor grad prioritering 6. Med unntak av målet om at næringslivets investering i FoU skal utgjøre 2% av BNP og målet for stimulering til økt deltagelse i H2020, er målene for opptrappingsplanen nådd allerede i 2017. LTP har lyktes målt i langsiktighet og økning i forskningsbudsjettene på noen områder og målt i oppmerksomhet på forskning og innovasjon i samfunnet.

LTP inneholder derimot ikke forpliktende opptrappingsplaner på prioriteringene 1-4. LTP mangler en opptrappingsplan som vil stimulere til tilstrekkelig vekst i næringslivets FoU til å nå 2% målet. Med unntak av NFD, er vår påstand at sektordepartementene ikke har fulgt opp LTP på sine ansvarsområder. Slik vi leser OECD-rapporten¹, peker også den på at LTP er suksessfull på områder hvor det er etablert forpliktende opptrappingsplaner, mens de øvrige tematiske prioriteringene er fulgt opp i liten grad eller på en tilfeldig og lite systematisk måte.

FFA mener at forpliktende opptrappingsplaner har vist seg å fungere godt og må etableres innenfor alle de langsiktige prioriteringene for at målene skal nås. Opptrappingsplaner gir synlighet, etterprøvnbarhet og resultater i form av måloppnåelse i samfunnet - samfunnseffekt.

Rekruttering

FFA mener at LTPs satsing på rekruttering gjennom økning i doktorgradstillinger har fungert godt, noe også måloppnåelsen viser. Etablering av "institutt-PhD", "nærings-PhD" og "offentlig-PhD" er gode virkemidler for å øke forskningskapasiteten på områder hvor UH har svak rekruttering og ikke minst for å utdanne forskere med en anvendt profil som er attraktive for arbeidsmarkedet utenfor akademia. Som oppfølging av denne satsingen, trenger institutter til liks med UH å kunne tilby karriereutvikling gjennom postdoktorstillinger for de beste forskerne slik at de kan kvalifisere seg til

¹ OECD review of Norway's research and higher education policy (2017)

nivå1-stillinger. I mange utlysninger i Forskningsrådet stilles det da også krav om at det legges inn postdoktorstillinger i søknaden for å få finansiering. I Forskningsrådets rekrutteringsstrategi heter det at stipendiat og postdoktor ikke er beskyttet som titler, og at Forskningsrådet gir midler til doktorgrads- og postdoktorstipend også utenfor universitets- og høyskolesektoren. Samtidig har deler av Forskningsrådet en praksis som sier instituttene ikke skal tildeles postdoktorstillinger, mens innenfor andre programmer tildeles instituttene postdoktorstillinger. Dette innebærer på den ene siden at instituttene mister kvalifiseringsmuligheten og på den andre siden at instituttene utelukkes/scorer lavt på utlysninger i Forskningsrådet hvis de ikke kan legge inn postdoktorstillinger i søknaden. For instituttene er det viktig å kunne tilby postdoktorstipend for å kunne rekruttere internasjonalt blant forskere som legger vekt på akademiske utviklingsmuligheter. FFA mener at politikken på dette området bør klargjøres i revidert LTP.

Er det temaer og perspektiver som bør reflekteres sterkere i planen?

Formålet med LTP er å sikre stabile prioriteringer og forutsigbare bevilgninger over tid. FFA mener at det er fornuftig at de overordnede målene og de langsiktige prioriteringene ligger fast. Forskingen er langsiktig. Stabilitet og forutsigbarhet i forskningsprioriteringer og –bevilgninger er avgjørende for at en over tid kan bygge sterke forskningsmiljø som kan utvikle relevant kunnskap for og i samspill med næringsliv og offentlig sektor i Norge, og konkurrere og være attraktive samarbeidspartnere internasjonalt. FFA støtter derfor at de overordnede mål og prioriteringer videreføres. Vi foreslår videre at mål og prioriteringer konkretiseres ytterligere mot utfordringsdrevet forskning knyttet opp mot de store samfunnsutfordringene slik de er tydeliggjort i FNs bærekraftmål.

FFA mener også at det er viktig at målet om at den samlede forskningsinnsatsen skal nå 3 % av BNP innen 2030 må ligge fast. Skal vi nå det målet, må det sterkere virkemidler til for å øke investeringen i forskning og forskningsaktiviteten. Økningen må være begrunnet i samfunnets behov i dagens situasjon og i overskuelig framtid. På samme måte som EU vil styrke "mission-oriented R&I", må Norge vektlegge utfordringsdrevet forskning. FFA mener økt forskningsinnsats fra det offentlige også skal bidra til å

- Øke privat investering i forskning og innovasjon for økt omstilling- og innovasjonstakt
- Effektivisere og modernisere offentlig sektor
- Øke norsk deltagelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon

Det fordrer at hele bredden av departementer må stå bak LTP, i motsetning til i dag hvor noen departementer er "forskningens unnasluntrere" i den forstand at de ikke synes å ta ansvar for langsiktig kunnskapsutvikling på sine sektorområder.

Vi vil foreslå at [FNs bærekraftmål](#), som favner alle de overordnede målene i LTP, gir retning til konkretisering av de tematiske prioriteringene. Vi vil i det følgende foreslå noen justeringer, konkretiseringer og sammenhenger mellom de overordnede målene og bringe inn nye temaer og perspektiver innenfor de langsiktige prioriteringene.

Fornyelse i offentlig sektor og bedre og mer effektive velferds-, helse-, og omsorgstjenester

Dette er et stort tematisk område som i gjeldende LTP ikke har fått den oppmerksomhet eller oppfølging det fortjener, noe også OECD-rapporten tydelig påpeker. Kvalitet og effektivitet i helse- og omsorgstjenester er nødvendig og viktig. Offentlig sektor er likevel mye mer. FFA vil foreslå at området blir hetende "Fornyelse i offentlig sektor", og at tematisk prioritering kan omfatte samfunnsutfordringer adressert i FNs bærekraftmål, konkretisert til

- Samfunnsmessige og kulturelle endringsprosesser, trygge og inkluderende samfunn
- Offentlige tjenester inkl digitalisering, utdanning og kompetanse
- Helse og velferd

Skal disse områdene adresseres, krever det tverrfaglige tilnærminger, systemendring og koordinering. Det fordrer at forskningsprioriteringer er forankret i sektorene og hos brukermiljø og at ansvarlige departementer forplikter seg på å allokere ressurser fra sine ansvarsområder til

tverrfaglige programmer. Realisering fordrer også tverrsektorielt samarbeid mellom offentlig sektor, forskningsmiljø og private virksomheter.

Forskningsinstituttene bidrar i stor grad på de fleste prioriterte områdene, også noe innen helse og omsorg. En enkel spørreundersøkelse blant forskningsinstituttene i FFA viser likevel at ca 25 forskningsinstitutter har hatt forskningsprosjekter på helse-omsorgsområdet de siste tre årene. Samlet utgjorde helse-omsorgsrelatert forskning i disse instituttene en omsetning i 2016 på ca kr 600 mill. Undersøkelsen er basert på ett enkelt år. For ett institutt er privat finansiering desidert størst (230 mill), mens for de øvrige er Forskningsrådet, helseforetakene og departementene de største finansierere. FFA mener at helse-omsorg er et område hvor forskningsinstituttene kan bidra vesentlig mer til kunnskapsutvikling, omstilling og innovasjon, hvis forskningsmidler tilgjengeliggjøres i åpen konkurranse og med en tverrfaglig tilnærming.

Forskningsmidlene fordeles her internt i sektoren og lyses i liten grad ut i åpen konkurranse. [HELSEVEL programmet](#) er et avgrenset, men hederlig unntak. FFA mener at en på dette området, som på andre områder, vil få bedre kvalitet og høyere effektivitet i ressursbruken ved å lyse ut forskningsmidler i åpen konkurranse gjennom Forskningsrådet. Vi mener også at institutter som gjør forskning innenfor helse- og omsorgstema bør organiseres i en egen instituttarena i Forskningsrådet og konkurrere om en felles basisbevilgning, slik det gjøres på andre forskningsområder. Dette vil også møte utfordringer adressert i HelseOmsorg21-strategien.

Andre tematiske prioriteringer

Generelt hevder OECD-rapporten² at norsk forskningspolitikk er innrettet mot å støtte opp under eksisterende næringer og styrker, mer enn nye sektorer og nye næringer. Videre hevdes det at næringer med lav forskningsintensitet har stort utviklingspotensiale hvis en øker forsknings- og innovasjonstakten, ikke minst ved internasjonalt forskningssamarbeid. Fiskeri og havbruk nevnes spesielt. Med EUs vekt på Ocean, Norges fortrinn både på fiskeri og havbruk, klima og miljø og arktiske områder, mener vi Hav og Klima, miljø og miljøvennlig energi må styrkes ytterligere som sentrale prioriteringer i revidert LTP. I denne sammenhengen er moderne forskningsinfrastruktur avgjørende både for forskningsmiljøene og for forskning og innovasjon i næringslivet, og vi mener at Ocean Space Center må realiseres raskt og med høye ambisjoner for samfunnseffekt. Generelt vil vi understreke viktigheten av investering i forskningsinfrastruktur i ulike deler av instituttsektoren for å kunne utføre forskning med høy kvalitet og relevans for næringslivet og for å styrke internasjonal konkurransekraft.

Muliggjørende teknologier er også et prioritert område som FFA mener har stort potensiale. Satsingen har hittil på langt nær vært tilstrekkelig for å utløse dette potensialet. Opprettelsen av Digital21 tydeliggjør behovet, og styrkingen må komme raskt for å bidra til de store omstillingene. EU prioriterer muliggjørende teknologier høyt, og en nasjonal satsing er viktig for å kvalifisere norske miljø til konkurranse og samarbeid. Dette er også et område hvor et styrket samspill mellom teknologi, samfunnsvitenskap og humaniora vil kunne gi nye perspektiver og ny anvendelse både i næringsliv, samfunnsliv og i privatsfæren, fra nye materialer i vindturbiner til persontilpasset medisin og til IKT-sikkerhet og global sikkerhet. Potensialet er stort både for nye næringer, for kvalitativt bedre velferdstjenester og for større samfunnssikkerhet.

Generelt mener FFA at de tematiske prioriteringene bør konkretiseres og forsterkes mot innovasjon og omstilling. Innenfor temaene må en i større grad inkludere det ufødte næringslivet, nye forretnings- og organisasjonsmodeller og nye måter å yte offentlige og private tjenester med høy kvalitet, innrettet mot morgendagens innbyggere og teknologier. Da må feks "Fornylse i offentlig sektor" sees i sammenheng med "Muliggjørende teknologier". Generelt må tverrfaglighet bli vektlagt sterkere. Morgendagens utfordringer må løses i et tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid innenfor et økosystem av forskningsaktører og –brukere.

² OECD review of Norway's research and higher education policy (2017)

FFA foreslår at tverrfaglige tilnærminger og digitalisering er tverrgående satsinger i LTP. Utviklingen innen mange forskningspolitiske temaer har gjort det mer nødvendig med en tverrfaglig tilnærming, noe også EU ser ut til å vektlegge. Tilsvarende inngår digitalisering i utviklingen av mange fagområder. En slik satsing bør komme i tillegg til satsingen på IKT som muliggjørende teknologi, som også bør styrkes da veldig mange fagområder er avhengig av den generiske IKT-satsingen, f.eks. innen sikkerhet, kommunikasjon og internet of things.

Eksempler på samfunnsnytte av forskning innen de enkelte prioriterte områdene, finnes på våre nettsider [#Forskning funker](#).³

Verdensledende fagmiljø

Verdensledende fagmiljø er et stort mål hvor dagens LTP har konkrete og forpliktende opptrappingsplaner for innsatsfaktorer som i stor grad er oppfylt. I revidert LTP mener FFA at en må gå ett skritt videre for å stimulere områder hvor Norge skal bli verdensledende.

Det er ikke likegyldig på hvilke områder Norge bruker fellesressurser på å bygge verdensledende fagmiljø, de må bidra til å løse store samfunnsutfordringer. FFA mener at Norge må bygge tverrfaglige verdensledende fagmiljø på de områdene som anses som viktigst for Norge og for verdenssamfunnet. For å definere på hvilke områder Norge skal bygge verdensledende miljø, må en ta utgangspunkt i de prioriterte områdene i LTP hvor Norge har sterke fagmiljø i utgangspunktet, hvor utfordringene er særlig framtreddende både nasjonalt og internasjonalt og hvor vi som nasjon har naturgitte eller andre konkurransefortrinn. Som i de tematiske programmene i Forskningsrådet, må det satses på grunnforskning, utdanning, anvendt forskning og innovasjon parallelt innenfor et område.

FFA mener at Norge må bygge sterke kunnskapsmiljø innenfor alle de tematiske hovedprioriteringene i LTP. Vi kan ikke bli verdensledende på hele bredden av alle prioriteringer i LTP i den neste 10-årsperioden, men vi kan satse tungt og bli verdensledende på noen områder, og for øvrig bygge tung forskningskompetanse på de øvrige tematiske prioriterte områdene for å bidra til å løse samfunnsutfordringene og bli attraktive samarbeidspartner for de verdensledende forskningsmiljøene internasjonalt. Nedenfor kommer vi tilbake til hvordan vi mener dette kan gjøres.

Internasjonalt samarbeid

FFA mener at revidert LTP i større grad bør gi plass til de store, globale utfordringene og være knyttet opp mot internasjonale forskningsprioriteringer. Norge var tidlig ute med første innspill til FP9 våren 2017 og bør fortsette å være proaktiv i utformingen av det neste rammeprogrammet for forskning og innovasjon. Norske og europeiske forskningsprioriteringer bør være samstemt, slik at den norske kontingenten i EUs forskningsprogram og nasjonale forskningsmidler benyttes mest mulig effektivt mot de store samfunnsutfordringene.

FFA mener det er viktig at Norge gir kvalifiserte innspill til prioriteringer, prinsipper og design i FP9. De nasjonale forskningsprioriteringene bør etter vårt syn korrespondere med EUs prioriteringer ved både å forsterke og gjøre seg nytte av fellesskapets prioritering. De norske innspillene om å prioritere Grønt skifte, Omstilling, Blå vekst og Digitalisering, mener vi henger godt sammen med også Norges utfordringer og bør vektlegges innenfor prioriteringene i LTP.

Lamus-rapporten⁴ anbefaler bl.a. at FP9 budsjettet skal økes til størrelsesorden 120-150 milliarder euro, mot 80 milliarder euro i H2020. Det vil i så fall innebære en vesentlig økning i den norske kontingenten og gjør det tilsvarende viktig å øke norsk deltakelse. FFA mener det er avgjørende at Norge fortsetter å være fullverdig deltaker i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon.

³<https://www.abelia.no/bransjer/forskning/forskning-funker/>

Her finnes videoer hvor samarbeidspartnere i næringsliv og offentlige virksomheter forteller om nytten av forskningsamarbeid med institutter, samt korte tekster som forteller om samfunns effekter av EU-forskningsprosjekter.

⁴ [LAB-FAB-APP Investing in the European future we want \(2017\)](#)

Utfordringen blir å øke norsk deltakelse og sikre at det norske samfunnet får høyt utbytte av den felles forskningen.

For at norske miljøer skal være konkurransedyktige, attraktive og bidra godt i internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid, må norske forskningsmidler styrkes der det er sammenfall mellom nasjonale og europeiske prioriteringer. Ser vi på de tematiske innretningene i LTP og foreløpig norske innspill til FP9, peker Hav/Blå vekst og Muliggjørende teknologier/Digitalisering seg ut som sentrale fellesnevnerne, sammen med Klima, miljø og miljøvennlig energi, Et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv/Grønt skifte.

Samtidig reises det kritikk mot H2020 for at programmet gir lav prioritet til forskning som bidrar til global utvikling. Vesentlige kunnskapsfelt under FNs bærekraftsmål som ikke er prioritert av EU, bør vurderes for nasjonal forskningsfinansiering i Norge for å bidra med kunnskap for å nå målene.

Gjennomgående mener vi at internasjonalt samarbeid må vektlegges i en stor andel av norsk forskning og norske forskningsmiljøer må kvalifisere seg til å delta i internasjonalt forskningssamarbeid. Det innebærer at forskningsmiljøene må være robuste, enten ved at det enkelte miljø har tilstrekkelig størrelse og holder god nok kvalitet til å håndtere tverrfaglige forskningsprosjekter selv, eller gjennom sterke samarbeidsnettverk over tid. Det innebærer også at norske forskere må være mer mobile, både internasjonalt og mellom sektorer nasjonalt.

Lamus-rapporten anbefaler at FP9 innrettes enda tydeligere mot "mission-oriented research and innovation". FP9 anbefales å adressere globale utfordringer og designes for å gi større samfunnseffekt gjennom å mobilisere en bredde av forskere, innovatører og brukere.

FFA mener at revidert LTP bør legge seg tett opp mot denne tilnærmingen og innrette strategiutvikling og prioriteringer mot brukere og stakeholders, med sikte på at forskningen skal gi samfunnseffekt i form av ny kunnskap for omstilling, politikkutvikling, nytt næringsliv, bærekraftige velferdsordninger osv. Samtidig er det viktig at både nasjonale og europeiske forskningsmidler balanseres mellom grunnleggende forskning, anvendt forskning og innovasjon/kommersialisering, de ulike trinnene på [TRL-skalaen](#). Der er en bekymring for at midtfeltet, TRL 3-6, vektlegges for lite i H2020 til at potensialet i den grunnleggende forskningen tas videre til innovasjon og anvendelse. FFA vil understreke at alle trinnene må være ivaretatt i nasjonal og internasjonal forskningsfinansiering for at kunnskap skal bygges og tas i bruk i samfunnet.

En helhetlig og framtidrettet instituttpolitikk

Alle instituttgruppene i Norge har nå vært underlagt evalueringer i regi av Norges forskningsråd, primærnæringsinstituttene avsluttes i 2018. Evalueringene har vært gjennomført sektorvis, og oppfølgingen skjer også hovedsakelig i sektorene.

FFA anbefaler at en på bakgrunn av evalueringene samt OECDs gjennomgang, utreder en helhetlig og framtidrettet instituttpolitikk på tvers av sektorene i Norge. Et velfungerende forskningssystem forutsetter også aktiv politikk for, og organisering av instituttsektoren. FFA har utarbeidet et forslag til ny instituttpolitikk som vi vil anbefale som utgangspunkt, se vedlegg 1.

Hva er de største hindringene for å nå målene i planene og hvordan kan vi overvinne dem?

LTP må forplikte og koordinere hele statsapparatet sin forskningsinnsats

FFA mener at skal vi nå de overordnede målene for LTP og målet om at 3 % av BNP skal finansiere FoU innen 2030, må målene og begrunnelsene for disse eies av hele statsapparatet og bredden av stortingskomiteer. Målene er begrunnet i samfunnets behov i dag og i framtidens utfordringer, langt ut over nasjonalgrensene. Forskningen må være rettet mot å løse de store utfordringene og virkemidlene må være strategisk innrettet.

I dag er det departementer som prioriterer en betenkelig liten del av sine midler til forskning og dermed ikke tar ansvaret for langsiktig kunnskapsutvikling på sine sektorområder. Dette gjelder bl.a. samferdselsdepartementet, justisdepartementet, kommunal- og moderniseringsdepartementet, arbeids- og sosialdepartementet og utenriksdepartementet. Kunnskapsdepartementet, Olje- og energidepartementet og nærings- og fiskeridepartementet har på den annen side langt på vei fulgt opp LTP på sine områder. FFA mener at denne skjevheten er en vesentlig hindring for å kunne nå målene i LTP. Planen må være tematisk og økonomisk forankret og forpliktende i alle stortingskomiteer og i bredden i regjeringen slik at hvert departement tar ansvar for kunnskapsutvikling på sitt samfunnsområde. Sektorer som har hatt lav vekst i den foregående perioden, må ta et betydelig ansvar for langsiktig forskning på sine områder. De departementene som har størst samlede budsjett, som ASD og SD, bør også ha vesentlig større forskningsbudsjetter for å sikre at framtidens løsninger er bygget på beste kunnskap, enten det gjelder integrering og deltaking i arbeidslivet eller det gjelder framtidens vei- og transportsystemer.

Videre må prioriteringer og opptrappinger på tematiske områder koordineres på tvers av departementer og sektorer, slik også OECD påpeker. FFA mener at den politiske koordineringen må ligge hos SMK og i KD. Sektormodellen innebærer at departementene har ansvaret for kunnskapsutvikling på sine sektorområder, et prinsipp vi mener er viktig og forutsetningene for å ta dette ansvaret må styrkes. Det forutsetter også en forskningspolitisk rådgiverfunksjon overfor SMK og departementene. Med den store bredden departementene representerer, tror vi ikke et fåtall personer kan ta den rådgiverrollen, men derimot at rådgiverfunksjonen krever et mangfold. FFA mener også at en må unngå å bygge opp nye organer i statlig sektor for å ivareta rådgiverfunksjonen, men derimot utvikle og om nødvendig forsterke de funksjonene som allerede finnes. Vi mener Forskningsrådet må fortsette å ta den forskningspolitiske rådgiverfunksjonen, men utvikle og forsterke den både strukturelt og metodisk. For eksempel er det sentralt at Forskningsrådet identifiserer forskningsfronten og kunnskapshullene på sektorområdene for departementene, som grunnlag for departementenes prioriteringer og budsjettbevilgninger. 21-prosesser er også aktuell metode for å identifisere forskningsprioriteringer. Det er avgjørende at rådgiverfunksjonene er basert på gode analyser og prosesser, og er uavhengig av institusjonelle interesser.

På implementeringsnivå kan koordinering gjøres gjennom handlingsrom for porteføljestyling i Forskningsrådet, innenfor sektormodellen.

FFA mener at revidert LTP må

- Styrke offentlig finansiert forskning på viktige samfunnsområder. Politikk og samfunnsutvikling må være basert på beste kunnskap nasjonalt og internasjonalt. Norge må investere i forskning på de store utfordrings- og utviklingsområdene som digitalisering, velferdsstaten, helse, arbeidslivet, kommunikasjon, energi, biotek osv i et nasjonalt og internasjonalt samarbeid.
- Koordinere opptrappingen av de tematiske områdene på tvers av departementer og sektorer. Sektorer som har hatt lav vekst i den foregående perioden, må ta et særlig ansvar for å løfte langsiktig forskning på sine områder.
- Forsterke den forskningspolitiske rådgivingsfunksjonen i Forskningsrådet overfor SMK og departementene.

Forskningsmidlene brukes mest effektivt i arbeidsdeling og samarbeid mellom robuste sektorer

Forskning foregår innenfor næringslivet, UH-sektoren, instituttsektoren og helsesektoren. Mye samarbeid fungerer godt, også stimulert av virkemidlene i Forskningsrådet. Samarbeidet mellom UH- og instituttsektoren, burde fungere bedre enn i dag. En tydeligere arbeidsdeling mellom sektorene, basert på sektorenes ulike kjerneoppgaver, ville bidra til bedre og mer utstrakt samarbeid mellom de ulike institusjonene. På samme måten som en stimulerer til arbeidsdeling innenfor UH-sektoren, bør en stimulere til arbeidsdeling mellom de to sektorene, ikke til ytterligere konvergens. Den vesentlige konkurranseflaten i forskning går mellom norske og utenlandske miljø. Ved økt samarbeid mellom norske forskningsmiljø, vil en få økt konkurransekraft internasjonalt. Samarbeidsmodellene mellom SINTEF og NTNU og mellom NIBIO og NMBU er interessante og til etterfølgelse. Det samme gjelder

det nye forskningsselskapet på Sør-Vestlandet der UiA, UiS, UiB og Rogalandsforskning har blitt enige om en sammenslåing av Uni Research, Christian Michelsen Research, IRIS, Teknova og Agderforskning.

OECD-rapporten anbefaler at den norske forskningspolitikken verdsetter og benytter en stor og kvalifisert instituttsektor i vesentlig større grad enn i dag og at det stimuleres til økt samarbeid mellom UH og I.

FFA mener at selvstendige forskningsinstitutter og UH-institusjoner arbeider godt sammen, så lenge arbeidsdelingen er tydelig definert og så lenge en konkurranse fungerer på likeverdige vilkår. Dette har sentervirkemidlene FME, SFI og SFF demonstrert. Fusjoner mellom UH og I kan unntaksvis være en løsning der instituttets forskning ligger tett opp til profesjonsutdanningene, og der UH-institusjonen har behov for å øke sin forskningsaktivitet, slik vi har sett det i fusjoner av AFI, NOVA og NIBR i HiOA. Det gjenstår å si i hvilken grad forskningsaktiviteten og -relevansen i instituttene opprettholdes etter den 5-årige overgangsperioden. Vi forventer at konsekvensene av disse fusjonene evalueres over tid.

FFA mener at det er uheldig at den nye BOA-modellen i UH-sektoren stimulerer til økt oppdragsforskning i UH-sektoren og dermed til "alle skal gjøre alt" i stedet for tydeligere arbeidsdeling og effektiv ressursbruk.

Offentlige anskaffelse må stimulere forskning og innovasjon

Offentlige anskaffelser er en potensiell kraftig motor for forskning og innovasjon som enda ikke er tatt i bruk i Norge. Krav til forskning og innovasjon bør tas i bruk i større offentlige anskaffelser. Her er det i liten grad snakk om kostnadsøkning, men innretning av innkjøp som stimulerer til innovative løsninger offentlig sektor, og som stimulerer private leverandører til å utvikle innovative løsninger og produkter for et større marked. Utredninger viser at krav om innovasjon ved anskaffelse utløser merverdi for innkjøper og vesentlig økt forskningsaktivitet i leverandørbedrifter.

I store offentlige investeringer bør det kreves at en gitt andel benyttes til FoU for å sikre at investeringen/anskaffelsen er innrettet mot morgendagens behov og muligheter.

For å utløse dette potensialet i en sektor som er trent til forutsigbarhet og lavrisiko atferd, trengs bl.a. etablering av en risikoavlastingsordning for å redusere risikoaversjonen og øke innovasjonstakten i offentlige innkjøp. Mer nasjonalt samarbeid vil også kunne styrke innovasjonen i offentlig sektor. Det er lettere å investere i innovative innkjøp når innkjøper er en sterkere organisasjon og innkjøpet er større.

På hvilke områder kan det være behov for opptrappingsplaner og/eller virkemidler? Begrunn og prioriter.

FFA foreslår forpliktende opptrappingsplaner på følgende områder for perioden 2019-2023:

- Offentlig investering i forskning økes fra 1% av BNP til 1,25% av BNP, men slik at denne veksten brukes til å stimulere til privat investering i FoU
- Basisbevilgningen til forskningsinstituttene heves fra et snitt på 10% til 25%
- Stim-EU styrkes slik: 35 prosent av kontraktssummen for alle prosjekter, 20 prosent av kontraktssummen for prosjekter der næringsliv og/eller offentlig virksomhet er med og 5 prosent av kontraktssummen for prosjekter der instituttet er koordinator
- Langsiktige, tverrfaglige senter for utfordringsdrevet fremragende forskning bygges opp med en samlet ramme på 250 mill NOK pr år
- Forskning på helse- og omsorgsområdet må åpnes for tverrfaglighet og på tvers av sektorer. Dette innebærer økonomisk omfordeling, i utgangspunktet ingen vekst

Offentlig investering i FoU må økes fra 1% av BNP til 1,25% av BNP

FFA mener det er viktig at målet om at den samlede forskningsinnsatsen skal nå 3 % av BNP innen 2030 må ligge fast. Dersom en skal nå dette målet, må FoU-investeringen i privat sektor økes

vesentlig raskere enn pr i dag. For å få til det, må privat sektor stimuleres til økt investeringstakt i forskning og innovasjon.

FFA mener at den offentlige innsatsen må økes fra 1% av BNP til 1,25% av BNP i en overgangsperiode for å stimulere til økt forskningsinnsats i næringslivet og i offentlig sektor. Forskningsinvesteringen i privat sektor har økt vesentlig de siste årene. Det demonstrerer at de næringsrettede virkemidlene fungerer og bør styrkes.

Basisbevilgningen til instituttene må økes

LTP har lykkes et stykke på vei på viktige områder, men potensialet er likevel vesentlig større. Det gjelder områder som styrke næringsrettet forskning, styrke EU-deltakelsen, utvikle muliggjørende teknologier, effektivisere offentlig sektor, bygge verdensledende miljøer

For å styrke disse områdene, kan ulike virkemidler benyttes. Økt basisbevilgning til forskningsinstituttene er ett virkemiddel som vil bidra til å nå disse målene. Dette er anbefalt av alle evalueringene for instituttgrupperingene gjennomført på oppdrag fra Forskningsrådet (evaluering av primærnæringsinstituttene avsluttes i 2018), i de siste forskningsmeldingene, i Industrimeldingen⁵, i regjeringens toppmøte for forskning 2017 og i OECDs gjennomgang av forsknings- og innovasjonspolitikken i Norge. Et samlet Storting understreket under behandling av Industrimeldingen behovet for å øke basisbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene. Med mer muskler i instituttene, vil de i kunne ta en vesentlig mer aktiv og pådrivende rolle, for eksempel som [Sintefs rolle i katapult-satsingen](#), [PRIOs rolle i fredsskapende arbeid](#) eller [Nofimas Veileder i forebygging av listeria i kjøttproduksjon](#). Dette er noen eksempler på utvikling og formidling av ny kunnskap i en samfunnsutviklende rolle som ikke vil vært mulig uten basisbevilgningen. FFA ettersender gjerne en samling av slike eksempler fra bredden av institutter.

FFA mener at revidert LTP må ha en forpliktende opptrappingsplan for basisbevilgning til instituttene for å styrke forskningsinstituttens bidrag til å møte samfunnsutfordringene. Alle forskningsinstitutter er genuint tverrfaglige og har en forskningsaktivitet som ligger nær aktørene. Instituttene er dermed viktige for å bringe ny kunnskap videre til anvendelse. Basisbevilgningen er avgjørende for utvikling og formidling av samfunnsrelevant kunnskap. Det er av stor betydning at instituttene kan tilby oppdragsforskning til næringsliv og offentlig sektor innen alle fagområder og hele landet.

Basisfinansieringen for de norske forskningsinstituttene er i gjennomsnitt 10%, for de teknisk-industrielle instituttene er basisbevilgningen i gjennomsnitt 7%. Til sammenligning har forskningsinstitutter som en samarbeider med og konkurrerer med i Europa, en basisbevilgning på 25%-40%. Med så lav basisbevilgning, er markedsavhengigheten for norsk instituttene svært høy. Det gjør det vanskelig for instituttene å forske tilstrekkelig fremtidsrettet og på tema som det ikke er finnes betalingsvilje for i dag. De teknisk-industrielle instituttene har for eksempel hatt mye engasjement bundet opp i petroleumsrelaterte oppdrag og programforskning. Instituttene har begrenset langsiktighet og for lite strategisk handlingsrom til å iverksette framtidsrettede strategier og fagutvikling som ser ut over kortsiktige markedsbehov. Lav basisbevilgning gir stor avhengighet av eksisterende kunder og kortsiktige strategier. Lav basisbevilgning gjør at instituttene må begrense langsiktig og eksplorativ faglig utvikling og samspill med brukerne.

Både instituttevalueringene gjennomført av internasjonalt sammensatte paneler og OECDs *Review of Norway's research and higher education policy* (2017), understreker dette: Basisbevilgningen til norske forskningsinstitutter er så lav at det begrenser samfunns effekten av instituttene, på tross av at forskningen holder høy kvalitet og god relevans. Konklusjonen er entydig: Lav basisbevilgning er en hovedutfordring og det anbefales ulike måter å styrke langsiktig finansiering knyttet til instituttens samfunnsoppdrag.

⁵ [Meld. St. 27 \(2016–2017\) Industrien – grønnere, smartere og mer nyskapende](#)

FFA mener at basisbevilgningen til instituttene må gradvis styrkes til 25%. Slik kan instituttene også i Norge ta et langsiktig perspektiv, kan være innovasjons- og omstillingsmotor for næringslivet og for offentlige virksomheter og være fasilitator for nye næringer. Økt basisbevilgning vil bygge kunnskapsgrunnlag og infrastruktur for morgendagens utfordringer og gi instituttene mulighet til å konkurrere på like vilkår internasjonalt.

Økningen i basisbevilgning bør gis en tematisk innretning mot de prioriterte områdene i Langtidsplanen og dermed sikre at en bygger langsiktig anvendt forskning på de viktigste områdene for samfunnet. Økt basisbevilgning kan også gis en institutt-strategisk prioritering og bør være konkurransebasert i arenaene. Friske midler i basisbevilgningen kan understøtte strategisk dialog og kunnskapsbasert politikk i privat og offentlig sektor. FFA mener at ulike mekanismer kan tas i bruk for å sikre at økning i basisbevilgningen brukes strategisk.

Når det gjelder de teknisk-industrielle instituttene anbefaler evalueringen at myndighetene engasjerer instituttene tettere i utvikling av nasjonale industri- og innovasjonsstrategier med klare mål. Økning i basis bør knyttes til strategisk transformasjon som gir sterkere insentiver til innovasjon og industriell omstilling. Det vil styrke både næringsrettet forskning og omstilling i offentlig sektor. Det er viktig at instituttene gis mulighet til å ligge i forkant om omstillingen ved å satse på nye kunnskapsområder og områder med stort innovasjons- og verdiskapingspotensiale.

For miljøinstituttene foreslås at friske basisfinansieringsmidler fra KLD brukes til å øke den delen av basisbevilgningen som er knyttet til strategiske instituttsatsinger, for slik å styrke strategisk dialog mellom institutter og myndigheter og sikre at instituttene bygger kunnskap som er viktig for klima- og miljøområdet, slik det er prioritert i LTP. En dialog om innretning på de strategiske instituttsatsingene bør etableres mellom miljøinstituttene og Forskningsrådet på vegne av KLD, der instituttets egne strategier og departementets framtidige kunnskapsbehov blir hensyntatt.

De samfunnsvitenskapelige instituttene bør innrettes mot fornyelse og langsiktighet i forskning på områder med stor samfunnsnytte, både i offentlig og privat sektor. Økt basisbevilgning må bidra til mer eksplorativ og eksperimentell forskning og mer dialog med offentlig sektor, for å bidra til økt omstilling i offentlig sektor.

Økning i basisbevilgning bør også innrettes mot enda mer tverrfaglighet, på tvers av disipliner og på tvers av sektorer. For alle sektorer foreslås at veksten i basisbevilgning går til strategiske instituttsatsinger. Vi understreker videre at det må være Forskningsrådet som koordinerer de strategiske satsingene. Dette er et viktig verktøy for Forskningsrådet mulighet til å utøve sin strategiske rolle overfor instituttene. I tillegg vil Forskningsrådet kunne bidra til samarbeid i strategiske satsinger på tvers av sektorinstitutter og departementer. Instituttene avhengighet av oppdragsmarked sikrer at relevansen av forskning fortsatt blir høy samtidig som frihetsgraden i basisbevilgningen gir instituttene mulighet til å nå et enda høyere faglig nivå.

Det er viktig å få en styrket dialog mellom instituttene og private bedrifter og mellom instituttene og offentlig sektor. Offentlige anbudsregler bidrar til at en i dag har for liten dialog og ikke evner å bruke den samlede kunnskapen i instituttene og i offentlig sektor på en god nok måte. Basisbevilgningen kan benyttes til en styrket dialog.

Gitt en vesentlig økning i basisbevilgningen, opptrappet til 25% i gjennomsnitt i løpet av fem år, mener FFA at økningen, de friske midlene, må gis en tematisk binding mot LTPs prioriteringer og i dialog med brukere. Den strategiske prioriteringen av økt basisbevilgning må gjerne være basert på dialog mellom departement og instituttarena, og må fordeles gjennom Forskningsrådet på vegne av departementene. For eksempel kan 10% av de "friske" basisbevilgningsmidlene anvendes til å bygge kunnskap som skal svare på departementenes langsiktige behov, gjerne på tverrsektorielle problemstillinger⁶. Gjennom dialog og ev strategiske avtaler, vil Forskningsrådet sikre at instituttene svarer på utfordringene fra departementene. Dette kan også sikres gjennom en "programplan" for

⁶ For eksempel som "Strategisk instituttsatsing", SIS

hver instituttarena, innrettet mot LTPs tematiske prioriteringer, hvor økningen i basis skal realisere utfordringene i programmet.

Vi foreslår at basisbevilgningen til alle forskningsinstitutter med basisbevilgning fra Forskningsrådet økes til 25% over en 5-års periode (målt i 2016-tall). For de teknisk-industrielle instituttene utgjør dette en opptrapping på 900 mill over perioden, til 1.200 mill. I 2015 utgjorde 350 mill 7,1% av omsetningen. Når økningen får effekt, slik det erfares for eksempel i Sverige, vil sannsynligvis omsetningen øke og prosentsatsen dermed synke. Etter 10 år bør ordningen evalueres og nivået på basisbevilgningen vurderes på nytt og ev heves igjen til 25% hvis verdiskapingen har økt tilsvarende.

Det betyr en slik økning:

Instituttgruppe	Basis-bevilgning % 2015		2018	2019	2020	2021	2022	Sum økning (til 25% av omsetning 2015)
Teknisk-industrielle	7,1 %	Økning mill kr	120	150	180	210	240	900
Miljøinstituttene	13,4 %		20	25	30	40	45	160
Primærnæringsinstituttene	14,3 %		20	30	40	50	60	200
Samfunnsvitenskapelige institutter	12,5 %		20	30	35	40	55	180
Sum	10,2 %		180	235	285	340	400	1440

Stim-EU må styrkes og målrettes ytterligere

EUs forskningssamarbeid er uten sammenligning den viktigste internasjonale arena for norsk forskning. Stortingets mål er en betydelig økning av norsk deltakelse. Forskningsinstituttene er viktige deltakere, med SINTEF som den klart største norske deltaker. De økonomiske betingelsene er svært krevende, selv etter innføringen av en norsk stimuleringsordning som har bidratt vesentlig til instituttene mulighet for å delta (Stim-EU). For å kunne satse tungt på EU-forskning er det nødvendig med forutsigbare rammebetingelser for instituttene på linje med de som gis i norske Forskningsrådsprosjekter.

Den samlede effekten av Stim-EU må økes slik at deltakelse i EU-prosjekter gir finansiering til selvkost også for instituttene, tilsvarende finansieringen i Forskningsrådsprosjekter. Vi foreslår at økningen til instituttene innrettes slik at den bidrar til økt deltakelse også fra bedrifter og offentlige virksomheter. Vi foreslår følgende konkrete endringer:

- Stim-EU økes fra 33% til 35% av returen fra EU, gjeldende for alle prosjekter
- Stim-EU gis en stimulerings effekt på 20% av kontraktssummen når private bedrifter eller offentlige virksomheter er partnere. Dette vil gi et effektivt insentiv for å samarbeide med private og offentlige virksomheter og derved øke deres deltakelse i internasjonalt forsknings- og innovasjonsarbeid og sikre at forskningen er relevant for norske virksomheter. Økningen vil bidra til å dekke instituttene egenandel, tilsvarende basisfinansieringen i institutter i andre EU-land.
- Stim-EU gis en stimulerings effekt for koordinatorrollen på 5% av kontraktssummen og gir dermed et større insentiv for instituttene til å ta en lederrolle og med det sikrer bedre innflytelse i prosjektinnretning og gir større relevans for norske samarbeidsmiljø.
- Økonomisk risiko reduseres ved at alle deler av Stim-EU gjøres forutsigbare for instituttene gjennom å definere faste %-satser, i stedet for dagens ramme som fordeles på de aktive miljøene i ettertid.

Stim-EU består da av tre elementer som samlet vil gi forskningsinstituttene nær samme rammebetingelser som institutter i andre europeiske land og som i et forskningsrådsprosjekt, og i tillegg vil stimulere deltakelse fra andre sektorer:

35 prosent av kontraktssummen for alle prosjekter

20 prosent av kontraktssummen for prosjekter der næringsliv og/eller offentlig virksomhet er med

5 prosent av kontraktsummen for prosjekter der instituttet er koordinator.

Bakgrunn og begrunnelse for forslaget framkommer i vedlegg 2.

Tverrfaglige sentre for utfordringsdrevet og fremragende forskning, NCBR⁷

FFA ønsker å bidra til å nå Langtidsplanens mål om flere verdensledende forskningsmiljø i Norge, styrket konkurransekraft og innovasjonsevne og til å løse de store samfunnsutfordringene. Erfaringer med eksisterende sentervirkemidler er at de er gode for å bygge kompetansemiljø på viktige samfunnsområder (FME) og for å stimulere samarbeid på tvers av disipliner, institusjoner og sektorer. De store samfunnsutfordringene som adresseres i LTP, krever tverrfaglig og –sektorielt samarbeid over lang tid, også internasjonalt samarbeid.

FFA deler ambisjonene på dette området og har utviklet et forslag til nytt virkemiddel for å bygge verdensledende forskningsmiljø på prioriterte områder. Vi tar som utgangspunkt at:

- Forskningen må bidra til å løse de store samfunnsutfordringene Norge og verden står overfor. Effektiv bruk av offentlige forskningsmidler krever innretning av forskningsmidler mot de områdene som er strategisk viktigst for Norge, tydeliggjort i prioriteringene i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning.
- For å utløse forskningens potensiale i innovasjon og omstilling, må Norge bygge forskning med høy kvalitet på de tematiske prioriterte områdene. Det krever langsiktig og tverrfaglig satsing.

FFA foreslår å utvikle en robust modell for å bygge forskningsmiljø innrettet mot verdensledende forskning på prioriterte samfunnsområder; *National Center for Breakthrough Research*. De sterke miljøene skal være basert i dagens forskningsmiljø, arbeide mot grensesprengende og tverrfaglig forskning på områder hvor samfunnet har store utfordringer og utvelges i en åpen konkurranse som sikrer kvalitet, samfunnsrelevans og effektivitet i forskningen.

Mål:

- Bidra til å løse de store samfunnsutfordringene som Norge og verden står overfor, tydeliggjort gjennom de tematiske prioriteringene i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning.
- Drive forskning på høyt internasjonalt vitenskapelig nivå og ha en tydelig ambisjon om å oppnå vitenskapelig gjennombrudd og resultater med anvendelse for samfunnet på definerte faglige og/eller samfunnsmessige områder.
- Senter på prioritert tema i Langtidsplanen utpekes og etableres etter åpen konkurranse i Forskningsrådet. Sentrene gis en basisfinansiering på nivå med tilsvarende miljø i andre land (50%). Samlet ramme for alle de tematiske områdene utgjør minimum 250 mill NOK pr år. Størrrelse og organisering vil avhenge av forskningsområde og forskningsmiljøene som inngår. Bevilgning pr senter kan variere fra 5 mill NOK til 15 mill NOK pr år.
- Både UH-institusjoner og forskningsinstitutter, og helst i samarbeid, kan søke om å etablere slike sentre. Tidligere SFF, SFI og FME kan også søke om status som NCBR. Utlysninger kan koordineres med disse senterutlysningene for å sikre kontinuitet og i tråd med Forskningsrådets 3.0 utvikling. Deltakelse fra verdensledende internasjonale samarbeidspartnere må sikres. Det er også ønskelig med deltakelse fra brukerpartnere der det er relevant.
- Sentrene gis en første tildelingsperiode på 8 år, og kan gis videre status og bevilgning (for eksempel 8 år av gangen) dersom en oppnår å bygge gjennombruddsmiljøer i stadig utvikling. Gjennombrudd kan både handle om teoretisk eller vitenskapelig gjennombrudd (innen LTP-områdene), eller det kan handle om vitenskapelig frembrakte gjennombrudd i form av løsninger på konkrete samfunnsutfordringer/problemer.
- Sentrene kan ha ulike organisasjonsmodeller. Et viktig prinsipp bør være at sentrene skal være tydelig integrert ved institusjonen(e), f.eks. i form av en matrisestruktur på tvers av eksisterende institutter/fagområder/fakulteter og mellom institusjoner. Sentrene skal bygge på eksisterende institusjoner og sentra og gjerne i samarbeid, det skal ikke etableres nye enheter. Konsentrasjon av forskningsmidler i sentrene skal gi kvalitet.

⁷ National Center for Breakthrough Research

- Der det er relevant, bør sentrene ha ansvar for å bidra med fremragende undervisnings- og veiledningstilbud, men dette skal ikke være et krav eller gis prioritet.

Ytterligere begrunnelse og konkretisering av forslaget gis gjerne.

Forskning på helse- og omsorgsområdet må åpnes for tverrfaglighet og på tvers av sektorer

Store forskningsmidler går til helse- og omsorgsområdet, en sektor med høy utviklingstakt og utfordringer både klinisk, organisatorisk og økonomisk. En overveiende del av forskningsmidlene kanaliseres i dag direkte fra HOD til de regionale helseforetakene. Forskningsbudsjettene på dette området har vokst sterkt i LTP-perioden, men norsk deltakelse i H2020 på området er begrenset og norsk helsenæring har i liten grad utviklet seg i den samme perioden.

FFA mener at forskning også innenfor denne sektoren vil komme styrket ut av økt konkurranse og et tverrfaglig perspektiv. Samfunnsnyttene av forskningen vil øke ved å eksponere problemstillingene og forskningen for en bredde av perspektiver og ved å trekke inn kompetanse fra andre samfunnsområder og –sektorer. Vi vil derfor foreslå at en større andel av forskningsmidlene fra HOD skal kanaliseres gjennom Forskningsrådets konkurransearena i store, tverrfaglige programmer. FFA vil også foreslå at det etableres en instituttarena for helse- og omsorgsområdet, som parallell til instituttarena for primærnæringsinstitutter, samfunnsvitenskapelige institutter, miljøinstitutter og teknisk-industrielle institutter. Grunnbevilgningen som i dag går til kompetansesentra på området, bør samles i denne konkurransearenaen med et gitt kriteriesett for tildeling, slik at en også på dette kunnskapsområdet utvikler institutter med forskning som holder høy kvalitet og har god relevans for samfunnet.

Tilgang til forskningsdata

Open science

FFA støtter kravet om tilgjengeliggjøring og deling av offentlig finansierte forskningsdata, og kravet må gjerne gjøres sterkere enn det som hittil er gjort med open access for tidsskriftsartikler. Unntatt fra dette er hensyn til "privacy", sikkerhet og kommersielle interesser⁸. Alle offentlig finansierte prosjekter bør ha en "Data Management Plan". En slik plan er likevel ikke ensbetydende med å gjøre alle forskningsdata tilgjengelig for alle.

Særlig den delen av offentlig finansierte forskning som er knyttet til teknisk-industriell- og primærnæringsarenaene, har resultater som gjør at forskningsdataene kan ha store kommersielle interesser. I slike tilfeller er det lite ønskelig med allmenn tilgjengeliggjøring av dataene. Forskningen har også en stor komponent av kunnskap før finansieringen.

FFA er derfor opptatt av at norske regler for open science håndterer mangfoldet i forskningen, stimulerer til deling, innovasjon og økt forskning og samtidig er tydelige og praktisk gjennomførbare med hensyn til omfang, dokumentasjon, personvern, tilgjengelighet, kostnader osv. Videre er det viktig at en sikrer rettighetene til de som har frembrakt resultatene.

Registerdata

Norge er kjent for å ha gode registerdata på en rekke områder. Dette er et samfunnsnyttig fellesgode i Norge som representerer et stort fortrinn og potensiale i forskningssammenheng, ikke minst internasjonalt. Mange av disse registrene har SSB et ansvar for.

FFA erfarer at tilgang til registerdata fra SSB til bruk i forskningsprosjekter og kunnskapsgrunnlag for politikk finansierte av sentralforvaltningen oppleves som et hinder for forskningsinstitutter, universiteter og høyskoler. Særlig gjelder dette:

- Prising av utlevering av data; bruk av registerdata fra SSB har de senere årene blitt svært kostbart
- SSBs vilkår for tilgang og bruk av registerdata er utydelige og lite transparente for forskningsmiljøene og synes å variere over tid.

⁸ Se også [EARTO Background Note on Open Science](#)

- Kriteriene for å bli klassifisert som forskingsprosjekt finnes ikke i noen veiledning, men praksis synes å avvike vesentlig fra internasjonalt anerkjente definisjoner av forskning og kan medføre at SSB ikke vil utlevere data til prosjekter som ellers klassifiseres som forskning.
- Tilgang til data tar til dels svært lang tid.

Vi gjør oppmerksom på at disse utfordringene gjelder tilgang til registerdata, mens våre forskningsmiljø har et utmerket samarbeid med SSB på andre områder.

Vi vil anbefale at revidert LTP tar opp tilgang til forskningsdata generelt og registerdata fra SSB spesielt. Se også innspill til Statistikklovutvalget i vedlegg 4.

Hva kan eventuelt prioriteres ned ved fortsatt konsentrert satsing på noen få områder?

FFA mener at offentlig forskningsfinansiering må økes til 1,25% av BNP i en overgangsperiode for å stimulere næringslivets forskningsinvestering og økt omstilling og innovasjon.

Offentlige forskningsmidler må fordeles til forskning som er innrettet mot de prioriterte og konsentrerte satsingsområdene i LTP der de gir størst mulig samfunnseffekt, som stimulerer privat forskningsfinansiering og internasjonalisering og som holder høy vitenskapelig kvalitet og samfunnsrelevans. Vi ser ikke at noen av de overordnede prioriteringene i LTP kan tas ut, men at de kan konkretiseres og spisses jfr ovenfor.

Forskningsmidlene må fordeles i åpen og likeverdig konkurranse i Forskningsrådet for å sikre kvalitet, relevans og effektiv ressursbruk. Forskningstema og forskningsmiljø som ikke fyller kriteriene og ikke er konkurransedyktige, vil da enten øke sin kvalitet og relevans, eller fases ut.

Vi mener at den hittil betydelige veksten i offentlige forskningsmidler til tildeling som kun baseres på vitenskapelig kvalitet og hvor tematikk ikke er hensyntatt, som FRIPRO, må dempes. Derimot må tematisk innrettede forskningsvirkemidler hvor samfunnsrelevans tillegges vekt i tillegg til vitenskapelig kvalitet, økes.

FFA mener også at bruken av forskningsmidler som i dag fordeles direkte fra departementer til forskningsmiljø, uten konkurranse, bør reduseres. Slike tildelinger mangler mekanismer som sikrer at den beste og mest samfunnsrelevante forskningen gis finansiering. Forskningsmidler må lyses ut i åpen og konkurranse og transparens i bruken av offentlige midler må tilstrebes.

Avslutning

Avslutningsvis vil vi understreke at om ønskelig, deltar vi selvsagt gjerne i det videre arbeidet i form av dialog, utredninger, utdyping av våre forslag m.v.

Lykke til med et avgjørende viktig arbeid!

Vennlig hilsen

Lars Holden
Styreleder FFA

Agnes Landstad
Daglig leder FFA

Vedlegg:

1. *Sterke forskningsinstitutter skaper forskning som funker. Ny instituttpolitikk*, Anbefaling fra FFA september 2017
2. Innspill til utvikling av Stim-EU, brev til KD og NFD 23.06.2017
3. Innspill til Statistikklovutvalget, brev til utvalget 17.08.2017